

VALENȚE ALE MANIFESTĂRII RELIGIOASE ÎN COTIDIANUL SOCIAL ACTUAL

Prof. Ioana-Anca GHERASIM

Colegiul Tehnic "C.D.Nenițescu" Baia Mare,

anca.ioana_pop@yahoo.com

ABSTRACT: *Valences / Meanings of the religious manifestation in nowadays social cotidian / life.*

Nowadays, more and more people are talking about the benefits of the digital evolution, about the possibility of being close through internet. The religion is using Facebook or even Artificial Intelligence to facilitate its activity and to be close to those who cannot be present in Church every time. But the main question still remains> can all these digital instruments be efficient without being dangerous?

Keywords: *virtual, church, responsibility, restriction, religion, moral acts, virtue.*

Așa cum procedăm aproape de fiecare dată, în spiritul deja tradiționalei atitudini progresiste și a foarte des citatei implementări inovatoare, noi, europenii, ne-am obișnuit cu ușurință să acționăm (și mai nou) și să simțim tipic americănește. Am redus comod și pe nesimțite la mărunțul uzual cotidian, toate activitățile pe care odinioară le ceremoniam cu fast. Pierdere de vreme, spunem acum. Timpul nu mai are răbdare, spune autorul. Excepție nu face, desigur, nici (sau mai ales) domeniul religios. De aceea, în cele ce urmează, facem scurte și punctuale precizări referitoare la câteva aspecte din domeniul evoluției tehnicii care au pătruns cu repeziciune și în sfera religiei.

1. Facebook Live sau modalități virtuale de manifestare religioasă

În zilele noastre, pentru a fi aproape de divinitate pare că nici nu mai este necesar să fi prezent în lăcașul de cult. Lunga perioadă de pandemie și distanțare fizică ne-a învățat¹ să ne adaptăm, să fim pragmatici, să organizăm slujbe online, în direct pe rețelele de socializare sau în orice alt mod care să

1 Ioan-Gheorghe Rotaru, "Spiritual lessons observed through the Coronavirus Crisis", în *Dialogo. Issue of Modern Man*, 2020, vol.6, no.2, pp. 71-82.

asigure credinciosului tot confortul posibil. Smeritul credincios se trezește, își ia cafeluța caldă și se postează în fața laptopului sau a unui smartphone unde se conectează „în direct” la pagina de Facebook a bisericii de care aparține, iar, dacă preotul paroh îl cam plictisește, poate trece pe pagina altor parohii, unde alți preoți, mai inspirați, fac Live-uri mai cu „har”. Lumea progresează, nu ne putem opune progresului, ni se va răspunde.

În lucrarea „Sacrul și profanul”, Mircea Eliade vorbește despre *Homo religiosus*, omul care „habitează” într-un *Spațiu* creat, determinat, locuibil, un spațiu deosebit de domeniul *Haosului* care este necreat, nedeterminat și ostil. Spațiul omului religios este sacral- puternic și semnificativ, neomogen și marcat de rupturi, fragmentat calitativ, sacadat. Aceasta face ca experiența sacralului să fie primordială și asociată întemeierii lumii.

Dacă în spațiul sacru există rupturi, spațiul *profan* e omogen, poate fi împărțit și structurat, dar împărțirea lui în mai multe părți nu prezintă nicio diferență calitativă între ele și nici un punct de orientare², nu este decât tributul convenit istoriei.

Se impune să facem diferența între experiența sacră³ și cea profană: dacă experiența sacră permite trăirea reală, autentică, cea profană este relativă și orientată după satisfacerea nevoilor zilnice. În această trăire rutinieră, valorile sacralității se estompează, se diluează în noianul de priorități profane, de diversii materialiste și se pierd în ademenitoarele excese consumeriste.

Așadar, este justificată întrebarea dacă omul religios care stă în fața unui ecran, în spațiul său profan și discontinuu, în lumea sa marcată de Haos, poate intra în starea de sacralitate pentru a fi în comuniune cu divinitatea? Pentru a trăi experiența autentică a sacralității?

Homo religiosus, care există în fiecare om, caută revenirea la sacralitate și uneori are revelația sacralității, dar nu se poate „sacraliza” singur, ci numai prin „facilitatori”. Aceștia constituie elementele sacralității: spațiile sacre- lăcașe de cult și rugăciune-, simboluri ale sacralității - crucea la răscruce de drumuri, obiecte religioase, cântările religioase-, regenerarea timpului prin reîntoarcerea la timpul primordial, al sărbătorilor etc. : „Manifestarea sacralului întemeiază ontologic Lumea [...] ca să trăiești în lume,

2 Eliade vorbește despre „ruptura spațiului” care a făcut posibilă nașterea lumii prin descoperirea „punctului fix, a celui „axis mundi” care va ține lumea în echilibru pentru totdeauna.

3 Ioan-Gheorghe Rotaru, „Misiunea Bisericii în societate”, *Timotheus – Incursiuni Teologice Tematice* 4 (2), 2017, pp. 57-76.

trebuie mai întâi să o întemeiezi și nicio lume nu se poate naște în «haosul» spațiului profan care este omogen și relativ. Descoperirea sau proiecția unui punct fix- «Centrul» - echivalează cu facerea Lumii.”⁴

Odată creată, lumea permite manifestarea experienței sacre pe toate planurile și în toate nivelurile arhitecturale ale Eului uman. Omul⁵ se poate regândi pe sine și poate crea o legătură cu divinitatea.

Scriitorul american Neale Donald Walsh, în lucrarea sa “Conversații cu Dumnezeu”, insistă pe importanța relației dintre om și Dumnezeu, pe înțelegerea necondiționată dintre creație și Creator, precum și pe dimensionarea corectă a acestei relații: “În ciuda faptului că mai toate religiile din lume vorbesc despre revelația de la Dumnezeu către oameni care a avut loc pe tot parcursul istoriei, înțeleg perfect dacă unii oameni consideră că un astfel de dialog binecuvântat nu poate apărea în viața unei persoane absolut imperfecte și pline de păcate ca mine. Însă, întotdeauna am spus că nu eu, la singular, am discuții cu Dumnezeu, ci noi, toți, la plural, tot timpul. Cei mai mulți oameni le numesc pur și simplu altfel. Cu toții avem capacitatea de a ne accesa sursa de înțelepciune superioară din interior- pe care suntem invitați să o considerăm ca fiind Dumnezeu care lucrează în noi și prin noi.”⁶

Dar pentru a putea fi creată o conexiune cu divinitatea este necesar, mai întâi, intrarea în starea de spiritualitate. Fără trăire, fără emoție, o astfel de legătură nu este posibilă. Putem fi de acord cu ideea că, în unele situații, cu totul excepționale, utilizarea internetului pentru a rămâne în sfera ritualică a slujbei de Duminică este eficientă și poate chiar indicată. Este o soluție “de avarie”, dar ea nu poate substitui în niciun caz o legătură autentică, nemijlocită prin prezența fizică în biserică.

2. Spovedania online sau despre iertarea virtuală a păcatelor

O practică tot mai răspândită în rândul oamenilor moderni este spovedania online. Credinciosul accesează un site unde se află un preot virtual care are “competența” de a-i oferi consiliere religioasă pe diferite probleme, dar și de a fi duhovnicul celui care nu are timpul sau disponibilitatea necesare

4 Mircea Eliade, *Sacral și profanul*, București, Editura Humanitas, 2000, pp.19-20.

5 Ioan-Gheorghe Rotaru, “Logosul și înțelepciunea”, în *Studii de istorie a filosofiei universale*, editat de Alexandru Boboc, N.I.Mariș, XIII, București, Editura Academiei Române, 2005, pp. 295-324.

6 Neale Donald Walsh, *Conversații cu Dumnezeu. Un dialog neobișnuit* (vol I, II, III), Editura For You, 2009, pp.5-6.

de a ajunge, fizic, la spovedanie. În aceeași categorie ar putea fi inclusă și spovedania la web-cam pentru a-i spori autenticitatea chiar dacă în față se află un ecran. O procedură foarte comodă și la îndemână. Dar rămâne aceeași întrebare ca și în cazul slujbelor de pe Facebook: cum se construiește legătura cu divinitatea în acest caz?

Majoritatea preoților consideră această practică pnesăbuită și irelevantă pentru taina Spovedaniei. Faptul că aceasta există, afirmă aceștia, este o dovadă de amatorism care nu are nicio legătură cu credința sau cu religia și nici cu instituția Bisericii. „A da un sfat, nu e tot una cu a dăruii iertarea pacatelor. Se pierde din vedere ca e nevoie de o relație directă cu preotul. Prin epitrahilul și prin mâna preotului puse pe capul celui ce se spovedește, se revarsă tainic harul lui Dumnezeu. Har care aduce tămăduire. Spovedania este asemeni unei intervenții chirurgicale. Se scoate din om tot ceea ce l-a îmbolnăvit duhovnicește. Și după cum chirurgia nu se poate face telefonic, tot așa, nici iertarea pacatelor nu poate fi dată telefonic.”⁷

3. Biserica GPT sau despre întâlnirea dintre divinitate și AI

Inteligența artificială a devenit tot mai populară în ultimul timp, răspunzând fidel nevoilor imediate de creație ale oamenilor. Privită cu îngrijorare de unii, adulată de alții, inteligența artificială pare să fie soluția tuturor problemelor viitorului, inclusiv ale celor de natură spirituală. Atfel, s-a creat și biserica GPT care oferă, printre altele, și opțiunea de spovedanie. Procedura este simplă, se accesează site-ul, se completează caseta cu păcatul pe care dorim să îl mărturisim, după care se alege o variantă prin care ne lepădăm de acel păcat. Dacă spovedania a fost reușită, atunci se generează o serie de recomandări cu privire la acel păcat, după care trebuie să așteptăm o perioadă pentru a-l introduce pe următorul și tot așa. Sunt câteva accesări gratuite, apoi credincioșii sunt invitați să contribuie cu o taxă în euro. Cam acesta este viitorul spiritualității în lume.

Așa cum afirmam mai sus, pentru a putea fi creată o conexiune cu divinitatea este necesar, mai întâi, intrarea în starea de spiritualitate. Spovedania sau mărturisirea pacatelor este una dintre cele mai importante activități religioase⁸ ale creștinismului. Smerenia și acceptarea condiției umane, ca entitate finită și imperfectă, supusă greșelii, dar și recunoașterea superio-

7 <https://www.crestinortodox.ro/editoriale/spovedania-prin-telefon-142004.html>

8 Ioan-Gheorghe Rotaru, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019, pp. 214-215.

rității Creatorului, sunt temele fundamentale ale oricărei religii. Ele nu pot fi substituite de o entitate artificială, fie ea și inteligentă. Aceste pseudo-încercări de a substitui entitatea divină, dar și de a imita gestul Creatorului, sunt și periculoase, și inefficiente. Omul religios caută să simtă prezența divină⁹, să se încarce cu energia pe care aceasta i-o oferă, să "locuiască" în sacralitate și caută toposurile specifice pentru aceasta.

Reprezentanții Bisericii nu se arată prea îngrijorați în această privință deoarece ei consideră că „un robot nu va putea înlocui niciodată un preot, un duhovnic sau o altă autoritate eclesială” – afirmație confirmată de un sondaj publicat în revista Forbes România și efectuat de către echipa BestJobs în perioada 15 mai - 5 iunie 2019, pe un eșantion de 2.245 de utilizatori de internet. Un procent destul de mare dintre aceștia- 43,3% cred că vocația de preot nu poate fi înlocuită de tehnologie. Dar tot rămâne întrebarea: Cum să se raporteze creștinul de rând la aceste instrumente digitale? Oamenii Bisericii consideră că se poate îmbina tehnologia cu religia într-un mod armonios, religia să beneficieze de avantajele tehnologiei dacă adoptă o atitudine responsabilă. Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan C. Teșu afirma că, în pofda minusurilor tehnologiei, *«creștinul nu poate fi tehnofob, ci trebuie să dea dovadă, în fața acestor provocări, de spirit de selecție și deosebire. Discernământul de care vorbesc Sfinții Părinți, ca despre acea cale de mijloc, calea de aur, este absolut necesar în aprecierea tuturor acestor provocări contemporane»*¹⁰.

În același context, aceștia mai afirmă că „urmând cuvântul Sfântului Apostol Pavel, care ne-a spus că toate ne sunt îngăduite, dar nu toate ne sunt de folos, este nevoie să cultivăm tot mai mult acest «discernământ digital» și să utilizăm noile tehnologii doar în măsura în care vedem în ele și folosul duhovnicesc.”¹¹

În concluzie, inovațiile tehnologice au foarte multe beneficii și pot fi adaptate cu ușurință tuturor domeniilor. Religia se poate sluji atât de Facebook, cât și de inteligența artificială ca de niște instrumente utile și pragmatice. Însă utilizarea lor responsabilă este cheia eficienței acestora. Folosirea cu discernământ a instrumentelor digitale poate sprijini actul religios fără a-i știrbi însă din solemnitate.

9 Ioan-Gheorghe Rotaru, "Freedom of Religion, Always a Hot Issue", în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, vol.5, 2017, nr.1, pp. 545-550.

10 <https://doxologia.ro/am-discutat-cu-chatgpt-am-aflat-ce-stie-despre-postul-mare-6-raspunsuri-despre-infranare-era-ai>

11 *Ibidem*.

Bibliografie:

- ELIADE, Mircea, *Sacru și profanul*, București, Editura Humanitas, 2000.
- PLEȘU, Andrei, *Minima moralia*, București, Editura Humanitas, 1994.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Freedom of Religion, Always a Hot Issue", în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, vol. , 2017, nr. 1, pp. 545-550.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Logosul și înțelepciunea" ("Logos and wisdom"), în *Studii de istorie a filosofiei universale*, Alexandru Boboc, N.I. Mariș (eds.), XIII, București, Editura Academiei Române, 2005.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Misiunea Bisericii în societate", în *Timotheus – Incursiuni Teologice Tematice* 4 (2), 2017, pp. 57-76.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Spiritual lessons observed through the Coronavirus Crisis", în *Dialogo. Issue of Modern Man*, 2020, vol. 6, nr. 2, pp. 71-82.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, *Om-Demnitate-Libertate*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2019.
- WALSH, Neale Donald, *Conversații cu Dumnezeu. Un dialog neobișnuit* (vol I, II, III), Editura For You, 2009.

Webografie:

- www.bisericagbt.ro
- <https://www.crestinortodox.ro/editoriale/spovedania-prin-telefon-142004.html>
- <https://doxologia.ro/am-discutat-cu-chatgpt-am-aflat-ce-stie-despre-postul-mare-6-raspunsuri-despre-infranare-era-ai>